

“TÜRK ÂŞIKLARI”

Yard. Doç. Dr. Şahin KÖKTÜRK*

Yukarıdaki başlık bir kitap adıdır. Bakü Devlet Üniversitesi'nin öğretim üyelerinden Prof. Dr. Maarife Hacıyeva tarafından kaleme alınmış olan bu kitap, kendi ifadesiyle “Türk ozan-âşık sanatının inkişâfından, ayrı-ayrı halk şâirlerinin hayat ve yaradıcılığında” bahsetmektedir.

Dr. Hacıyeva, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde beş yıl “halk edebiyatı ve halkbilimi” derslerini okumuş ve Türkiye'de bu konuların da dile getirildiği dört ayrı eser yayımlanmış olmanın kazandırdığı birikimle, Azerbaycan ilim câmiası ve meraklılarına sahasında derli toplu bu önemli eseri kazandırmıştır.

Bakü Devlet Üniversitesi'nin Şarkşünaslık Fakültesi Türk Filologiyası Bölümü'nün 19 Mayıs 2004 tarihli kararı ile yayınlanması kararlaştırılan eser, değerli bilim adamı Azad NEBİYEYEV'in “Anadolu Aşıkları” başlıklı takdimi ile başlamaktadır. Sayın NEBİYEYEV, akıcı üslubu ve ozan-âşık edebiyatına olan vukufu ile eserinin muhtevasından bizi layıkıyla haberdar etmektedir. Nebiyev'in takdim bölümünde belirttiği “Sovyetler Birliği döneminde âşık poeziyası (nazmı)nda bir çok anane sındırıldı, unutuldu. Vatan, toprak mukaddesliği ile bağlı tasavvurların yerini daha ibtidai kanaatlerden doğan düşünceler tuttu” tespiti kayda değerdir. Demek ki “Türk Aşıkları” kitabı, bu mukayese ve muhakemeye vesile olmaktadır.

“Müellifden” bölümünde Maarife Hacıyeva, ozan-âşık geleneğinin İslamiyet öncesi ve sonrası, yararlandığı kaynaklar, biyografi ve sanatını incelediği ozan-âşıkların isimleri, bu âşıkların yetiştiği ortam, kaynak ve ocaklar hakkında aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Özellikle XV. asırdan itibaren gelişen âşık edebiyatının önemli temsilcilerinin adları yüzyıllara göre sıralanmaktadır.

Eserde ozan-âşık sanatının ilk temsilcisi olarak Yunus Emre'yi görmekteyiz. Bilindiği gibi Yunus Emre Tasavvufi Türk Edebiyatı'nın Anadolu'daki ilk önemli siması olarak kabul edilmektedir. Yazarın, Yunus'u âşık edebiyatına dâhil etmesi, “âşık” tabirinin tasavvuf kaynağından edebiyatımıza girmesi ve Yunus Emre'nin mahlas olarak “Âşık Yunus”u da kullanması sebebiyle olsa gerektir. Bir

başka sebep de Yunus'un birçok şiirinin hem beyit hem de dörtlük şeklinde okunabiliyor olmasıdır.

Yazar, Yunus'tan sonra yüzyıl sırasıyla Aşık Paşa, Pir Sultan Abdal, Koroğlu, Karacaoğlu, Aşık Ömer, Aşık, Aşık Gevheri, Dadaloğlu, Develili Aşık Seyranî, Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nuri, Aşık Şenlik, Aşık Sümmanî, Aşık Veysel, Aşık Ali İzzet Özkan, Murad Çobanoğlu, Ozan Arif gibi dönemlerini ve âşık edebiyatını liyakatle temsil eden ve her biri Dede Korkut'tan esintiler taşıyan şahsiyetleri, hayatı ve sanatı açısından okuyucunun dikkatlerine sunmuştur.

Eserde muhtevayı etkilemeyecek birkaç imla-noktalama zaafı göze çarpmaktadır. Sayıyorum bunlar latin alfabesine yeni geçilmiş ve Azerbaycan Türkçesindeki imlânın Türkiye Türkçesinden biraz farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Mesela hemen göze çarpan Kebe (Ka'be), şer (şiir), gönül (gönül), olamı? (ola mı?) imlâları; h(ı) harfi için “x”in, k(a) için “q”nun kullanılması Türkiye'deki okuyucuları ilk sayfalarda biraz yanıltsa da bağlam içerisinde mânâyâ nüfuz etmek zor olmamaktadır. Tabii bu imlânın tercihinde kitabın Azerbaycan okuyucularına hitap etme düşüncesinin ön planda tutulması da rol oynamıştır. Örnek şiir metinlerinin orijinal haline müdahalenin hiç olmaması veya mümkün olduğunca sınırlı tutulması daha isabetli olurdu kanaatindeyiz. Kitabın sonundaki küçük sözlük Azerbaycanlı okuyucuların işini hayli kolay kılmaktadır. Türkiye'deki Aşık Edebiyatını daha geniş tanımak isteyenler, “İstifade Edilmiş Edebiyat” (Kaynakça) kısmından hareketle daha kapsamlı bilgilere ulaşabileceklerdir.

Bu eser, Azerbaycan'da, Türkiye'deki Aşık Edebiyatı hakkında derli toplu bilgi vermek, bu sahada daha kapsamlı çalışma yapacak olanlara yol göstermek bakımından önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

“Bir millet, iki devlet” olarak tanımlanan Oğuz Türklerinin Doğu ve Batı kollarındaki müşterekliği her halde en çok “Aşık Edebiyatı” dediğimiz edebiyat kolunda görülmüştür. Prof. Dr. Maarife HACIYEVA'nın bu müşterekliği ayık edebiyatı metinleriyle bir kez daha gösteren bu eseri bu yönüyle de önemli bir çalışmadır.

* 19 Mayıs Üniv. Fen-Ed. Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü